

De Morgen, 13 november 2008

Bronks/Antigone > Enkele reis ****

Levenslange zoektocht naar een bestemming

Een Belg zonder papieren komt in eigen land tussen zigeuners terecht om vervolgens uitgewezen te worden naar Marokko. Zes jaar na het imposante Zolderling staan Jan Sobrie en Joris Van den Brande er opnieuw met Enkele reis.

De Belg is nog maar een Belgje als hij in een auto-ongeluk zijn ouders verliest. De zigeuner die op hen is ingreden, met duistere stem gespeeld door Jan Sobrie, vindt de baby ongedeerd op de achterbank van de gehavende Citroën Ami 6. Hij noemt het kindje Amiziz, afgekort Aziz, en neemt hem op als zijn eigen zoon.

Aziz (Joris Van den Brande), een jongen zonder roots, zal levenslang zijn bestemming moeten zoeken. Wie ben je als mens zonder afkomst? Krijg je een identiteit opgeplakt of maak je die zelf?

Beide makers verlustigen zich eerst in de zigeunercultuur die Aziz in haar armen sluit.

Roemrijke familieverhalen, wervelende dronkemansscènes, piepende violen: de film Gadjo dilo lijkt een rijke inspiratiebron te zijn geweest. Aziz leert bij de Roma gedwongen de smaak van vrijheid kennen, maar wordt op zijn trouwfeest met Lila verraden door haar broers. Het raster met kleurrijke feestverlichting, een feeëriek decorstuk van Leen Persoons, verandert plots in een traliewerk. Zelfs zijn zigeunervader laat de opgepakte Aziz vallen. "Soms moet je een enkeling opofferen voor de groep."

Verloren ziel

Hier raakt het integratieverhaal van Enkele reis een veel fundamentele kwestie: de tegenstelling tussen een predestinatie door lot en biologische afkomst, en het ontsnappen via fantasie en avontuur. Het is een vraagstuk dat niet alleen ballingen toekomt. Ook Jean-Pierre, de zielige ambtenaar (alweer Sobrie) die Aziz naar Marokko zal begeleiden, kampt ermee. Om van zijn hebbelijke moeder los te komen, liegt Jean-Pierre haar en zichzelf een roemrijke schrijverscarrière voor. Ben je een verloren ziel, dan is verbeelding het laatste wat je hebt.

Laconiek spelplezier

Enkele reis toont geen zoektocht naar een religieuze, raciale of nationale oorsprong, maar een vlucht vooruit naar een eigen persoonlijkheid. Al wilden Sobrie en Van den Brande, onder de deskundige begeleiding van Jos Verbist, in de eerste plaats een appetijtelijke (jeugd)voorstelling maken. In amper twee weken tijd zijn ze daar wonderbaarlijk in geslaagd.

De droge staccatozinnen in Van den Brandes tekst lenen zich uitstekend voor het laconieke spelplezier van vooral Sobrie. Onvergetelijk is zijn zwoele mimiek als hij Sybille, een Duitse schone, ziet. Dat Aziz hier zelf wat op de achtergrond raakt, valt nauwelijks op. Uiteindelijk vindt, of maakt, de jongen zonder afkomst dan toch een bestemming. Bildungsverhaal, reisreportage, picaresk sprookje: Enkele reis is het allemaal. Zolderling heeft een waardige opvolger gekregen.

Wouter Hillaert